

Slik kan Avaldsnes havn ha sett ut under sin storhetstid.

 HEGE VATNALAND

En unik, historisk havn

UTGRAVING:

Avaldsnes var under middelalderen et internasjonalt makt-knutepunkt. Nå skal arkeologene sette i gang med et stort utgravingsprosjekt av havna, «Maktens havn».

Julie Byberg Bø

julie.byberg.bo@aftenbladet.no

Avaldsnes har gjennom årtusener vært et internasjonalt maktsenter, skriver prosjektet på sine hjemmesider. I middelalderen voktet kongsgården over hanseatenes havn, og et godt bevart skipsvrak fra denne tiden ligger i sjøen utenfor Avaldsnes. Nå skal arkeologene utforske den historiske havna nærmere.

– Middelalderhavna i Avaldsnes er et av de mest spennende arkeologiske områdene vi har her i regionen, mener Håkon Reiersen, forskningskoordinator for prosjektet.

Alene som urørt

I høst skal arkeologene gå i gang med å kartlegge og undersøke den til nå nokså ukjente middelalderhavna.

Prosjektet er et samarbeid mellom Arkeologisk museum, UiS, MUST Stavanger maritime mu-

seum, Karmøy kommune og aktørene Geopluss og Saga Subsea fra offshore-næringen.

I middelalderen voktet kongsgården over hanseatenes havn, og et godt bevart skipsvrak fra denne tiden ligger i sjøen utenfor Avaldsnes. Nå skal arkeologene utforske den historiske havna nærmere.

– Middelalderhavna i Avaldsnes er et av de mest spennende arkeologiske områdene vi har her i regionen, mener Håkon Reiersen, forskningskoordinator for prosjektet.

Alene som urørt

I høst skal arkeologene gå i gang med å kartlegge og undersøke den til nå nokså ukjente middelalderhavna.

Prosjektet er et samarbeid mellom Arkeologisk museum, UiS, MUST Stavanger maritime museum, Karmøy kommune og aktørene Geopluss og Saga Subsea fra offshore-næringen.

Håkon Reiersen forteller at den historiske havna er urørt av moderne utbygging. Dette er unikt både i norsk og europeisk sammenheng.

– Spor etter de viktigste havnene fra middelalderen er vanligvis blitt ødelagt ved senere byutvikling. Dette gjelder blant annet Stavanger, Bergen, Oslo og Trondheim. Avaldsnes ble derimot aldri noen by, og da ligger de histo-

riske sporene fortsatt veldig godt bevart der, sier Reiersen.

Han forteller videre at de til nå vet ganske lite om skipsfarthistorien i middelalderen.

– Dette er en blank side i historien som vi kan bidra til å fylle ut, fortsetter Reiersen.

Arkeologene har allerede funnet spor både på land og i vann etter middelalderhavna. De har funnet rester etter bygninger, brygger og fortøyningsrøyser.

– Like overfor havna lå kongsgården. Dette var en stor steinhall, med utgang ned mot havna. Kongen hadde nok god kontroll på det som skjedde i havna, sier Reiersen.

Reiersen forteller at det også finnes skriftlige kilder som omtaler aktivitet i havna. Blant annet vet vi at hanseatene her ikke hadde lov til å skjenke alkohol etter klokken 22.00. I mudderet på sjøbunnen er det funnet avfall fra aktivitetene som skal ha foregått på land.

– Vi har for eksempel funnet spor etter hele kar av keramikk, rester av dyreben fra måltider og avfall fra trehåndverk. Dette forteller oss mye hvordan livet var i havna, og hva som har foregått der, sier han.

Det er allerede funnet et skipsvrak fra 1400-tallet i havna på Avaldsnes. Skipet ble antageligvis blitt bygget i Polen.

– Her på Avaldsnes har det ligget

fortøyd i havna, før det av en eller annen grunn har brent ned til vannlinjen, og sunket ned på sjøbunnen.

Reiersen forteller videre at dette hanseatiske skipet har blitt veldig godt bevart på havbunnen.

– I Europa har de generelt lite kunnskap om hvordan slike hanseatiske skip har sett ut. Når vi da vil undersøke dette skipet nærmere får vi ny kunnskap om skipsteknologi som er viktig for hele den europeiske forskningen, ifølge Reiersen.

Tror på enda et skipsvrak

Tidligere i vår dro en 17-åring fra Karmøy ut i fjorden for å fiske. I fiskegarnet dukket et leirkar fra middelalderen opp. Karet var fylt opp med cirka 700 år gammel tjære.

– Dette er ganske spesielt. Det

kan tyde på at det ligger enda et skipsvrak fra middelalderen utenfor Avaldsnes, som vi ikke kjenner til fra før, sier Reiersen.

Tilstanden på karet og tjæra viser at havbunnen utenfor Karmøy har veldig gode bevaringsforhold.

– Tjæra i karet er veldig godt bevart. Den lukter sterkt, den er myk og rennende, og massen lever fortsatt på en måte. Det er ganske spesielt når det er så gammelt, ifølge Reiersen.

På grunn av samarbeidet med oljenæringen får prosjektet tilgang på et fjernstyrt undervannsfartøy (ROV) som skal undersøke havbunnen etter et nytt skipsvrak.

– En av de første tingene vi vil gjøre nå som sommerferien er over er å undersøke havbunnen med en ROV, det gleder vi oss masse til, avslutter Reiersen.

Ifølge Håkon Reiersen er havna på Avaldsnes unik i europeisk sammenheng.

 TERJE TVEIT